

מנוי שנתי!

ניתן לעשות מנוי על קונטרס

'לקראת שבת'

למשך שנה

ב 188 \$ בלבד

347-675-4148

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקסג

ערש"ק פרשת תצא ה'תשע"ו

זכר עמלק - בעלי חיים דווקא?

הדרך להינצל מקרירות עמלק

גדר נישואין לאחר מ"ת

הניסיון מגבי' ומביא הצלחה

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת תצא, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקסג), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, עוד בשנה זו, שמיוחדת בזה שנצטוונו בה "הקהל את העם האנשים הנשים והטף למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוהיכם, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל זרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש

זכר עמלק - בעלי חיים דווקא?

למחות זכר עמלק - האם זה כולל בני אדם דווקא, או גם בעלי חיים? / מדוע הותר למרדכי לקבל את "בית המן", הרי ה' מזרעו של עמלק? / איך אפשר למחות "זכר עמלק", כאשר יש ציווי בתורה "זכור" - "אשר עשה לך עמלק"?

(עי' לקוטי שיחות ח"ד עמ' 86 ואילך)

ט. פנינים ☺ עיונים וביאורים קצרים

י. יינה של תורה

הדרך להינצל מקרירותו של עמלק

"רוח שטות" המסיתה את האדם שאינו נפרד מאלקות בחטאו / קליפת עמלק - לקרר את האדם מהרגש הקדושה / "לרגוז על נפש הבהמית"

(עי' מאמר ד"ה "זכור" תשח"י - ספר המאמרים תשח"י עמ' קמה ואילך)

יז. פנינים ☺ דרוש ואגדה

טו. חידושי סוגיות

שיטת הרמב"ם בדין נישואין לאחר מ"ת

יפלפל בלשון הרמב"ם ריש הל' אישות שראה להזכיר הא דלא הי' גדר קידושין לפני מ"ת / יסיק בדבריו שם נטע יסוד לשיטתו לדינא בגדר נישואין וכניסה לחופה

(עי' לקוטי שיחות חל"ט עמ' 30 ואילך)

יז. תורת חיים

הנסיון מגביה!

יט. מעשה רב

תפלות שנשארו למטה

כ. דרכי החסידות

היחס ל"מרשם"

לקראת שבת

כא

ר' הלל "אסור להתבטא כך, אם חלילה קשה, אפשר לומר שהמצב מר, אך אסור לומר שלא-טוב ומגעיל".

החסידים ששמעו מה שהלה סיפר, את שר' הלל אמר לו, לא הבינו את הענין, שהרי מהו החילוק אם אומרים "מגעיל ולא-טוב", או שאומרים שהמצב "מר"?! הרי האמת היא אכן כזו, שלא-טוב הוא גועלי, וכשהמצב מריר הרי זה 'לא-טוב'...

אחד מגדולי תלמידי ר' הלל אור אומן, וכעבור ימים אחדים בירר אצל ר' הלל מה הייתה כוונתו בדבריו להנ"ל.

הסביר לו ר' הלל:

כל דבר שקורה עם האדם, בנוגע לבנים, פרנסה, בריאות וכו', עליו לדעת שזהו 'מרשם' [מלמעלה] עבורו, מטרתו של 'מרשם' היא להיטיב את החיים, את הקשר שבין הנשמה לגוף, בנים טובים, בריאות ופרנסה, זהו 'מרשם מתוק'. חלילה להיפך, אפילו בפרט אחד, אזי זהו 'מרשם מר'.

מי שאומר שטוב לו, ומי שאומר שמגעיל לו, שניהם אינם נוהגים כנדרש. מי שבטוח שטוב לו, לא יתאמן כדי להיטיב את מצבו, ומי שחושב שמגעיל לו הנה ידיו רפות, והוא חושב שהמצב אבוד.

אולם כשמבינים ש'טוב' פירושו 'מתוק' ותו לא, וכאשר אין זה כך [אלא המצב להיפך] אזי המצב הוא 'מר' ותו לא, הנה אז יודעים שזהו 'מרשם', ואין להסתפק בזה בלבד, אלא יש לרצות להשתפר. וכשהמצב מר, ויודעים שזהו 'מרשם' יש לעשות ולפעול, ולקוות לרחמי השי"ת...

(תרגום מאגרות קודש חפ"ז עמ' שסב ואילך)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בענייני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

היחס ל"מרשם"

מי שאומר שטוב לו, ומי שאומר שמגעיל לו, שניהם אינם נוהגים כנדרש. מי שבטוח שטוב לו, לא יתאמץ כדי להיטיב את מצבו, וזה שחושב שמגעיל לו הנה ידיו רפות, והוא חושב שהמצב אבוד

זכר עמלק - בעלי חיים דווקא?

למחות זכר עמלק - האם זה כולל בני אדם דווקא, או גם בעלי חיים? / מדוע הותר למרדכי לקבל את "בית המן", הרי הי' מזרעו של עמלק? / איך אפשר למחות "זכר עמלק", כאשר יש ציווי בתורה "זכור" - "אשר עשה לך עמלק"?

בסיום פרשתנו באה המצוה למחות את זכר עמלק: "תמחה את זכר עמלק מתחת השמים".

ובפירוש מצוה זו, כתב רבינו בחיי (ס"פ בשלח) ש"השלל הכ"ף יהי' אסור בהנאה" - כלומר: לא זו בלבד שיש למחות את האנשים שמזרע עמלק, אלא גם הממוץ של עמלק אסור הוא. ומביא לכך ראי' מהכתוב במגילת אסתר (ט, י) "ובכזה לא שלחו את ידם" - ש"נזהר מרדכי . . שלא ליהנות משלל המן שהי' מזרע עמלק . . לפי שהתורה הזהירה בכך: תמחה את זכר עמלק".

אמנם, במגילת אסתר שם פירש רש"י: "שלא יתן המלך עין צרה בממוץ". ועולה מדבריו, שכל הטעם שלא שלחו ידם בכיזה הוא מטעם צדדי - כדי שאחשוורוש לא יחשוב שמלחמתם היתה בשביל הממוץ ותהי' עינו צרה בהם, ולא שיש איסור בזה.

ואדרבה, יש להוכיח ממגילת אסתר שמתר ליהנות מממוץ עמלק - שהרי מקרא מפורש הוא (ח, ז), אשר אחשוורוש אמר "הנה בית המן נתתי לאסתר".

[ואמנם האחרונים דחו ראי' זו (מהר"י פערלא בטה"ק ח"א ע' 523) בכמה אופנים, ואחד מהם: אחשוורוש קנה את כל נכסי המן, וממילא "טהרו" הנכסים ושוב לא נחשבו כממוץ עמלק; וע"ד שמצינו (גיטין לח, א. פרש"י חוקת כא, כו) אשר "עמוץ ומואב טהרו בסיוחון", כלומר: סיוחון כבש חלק מארץ עמוץ ומואב (שנאסר על ישראל לקחת מארצם) ועי"ז הותר לישראל לקחת חלק זה.

הגוף - טריטורי' של המלחמה

...גשמיות ורוחניות הינן כה רחוקות זו מזו, עד שביניהן מפרידה תהום עמוקה; מה שלגבי האחת נחשב 'טוב', אצל השני' נחשב הוא ל'רע', ומה שהאחת אומרת עליו שהוא מתוק וטעים, הנה השני' מתייחסת אליו כדבר מר ומאוס.

אמנם ישנו 'ממוצע', שהוא השכל, אולם את ה'ממוצע' האמיתי די קשה למצוא 'בבית', וה'סוכנים' שלו אינם ישרים כל כך, לעתים הם נוטים לצד אחד, ולעתים לצד השני.

אולם בלא כל ממוצע הנה המלחמה במצב איום, "תמונה נוראית", והגוף הוא זה שסובל, עליו לסחוב על עצמו את התותחים, משני הצדדים, הוא הטריטורי' של המלחמה, כאשר אי-מי ינצח הוא ינוק, באם הטוב ינצח, או שהצד השני יגבר וינצח, הנצחון של שניהם יהי' עליו.

יש לדעת שמדובר ב"מרשם"

מספרים אודות אחד מגדולי החסידים ר' הלל זצ"ל מפאריטש, שפעם נכנס אליו מישהו לשפוך את לבו, וסיים את דבריו במלים "שהמצב אצלו מאוד מגעיל" . . אמר לו

אך מובן שאין כן פשט הכתוב אשר אומר להדיא: "הנה בית המן נתתי לאסתר", היינו, שבעת הנתינה לאסתר עדיין מיוחס הבית להמן (ועד"ז שאר האופנים שכתב שם אינם לפי הפשט, וכגון שהמן לא הי' מזרע עמלק כו").

ב. ואכן, בספר החינוך כתב בפירוש מצוה זו (מצוה תרד): "שנצטוונו למחות זרעו של עמלק ולאבד זכרו מן העולם זכר ונקבה גדול וקטן, ועל זה נאמר 'תמחה את זכר עמלק' - שבכלל 'זכר' הוא הכל. . ועובר על זה ובא לידו אחד מזרע עמלק ויש סיפק בידו להורגו ולא הרגו - ביטל עשה זה".

ומבואר מדבריו - וכן עולה מדברי הרמב"ם (הל' מלכים פ"ו ה"ד) - שכל המצוה היא במחיית המין האנושי שמזרע עמלק ותו לא.

אמנם גם שיטה זו קשה היא, שהרי מפורש בספר שמואל (שמואל א טו, ג) - ציווי ה' לשאול המלך: "לך והכיתה את עמלק. . והמתה מאיש עד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה מגמל ועד חמור", הרי שבכלל המצוה להמית גם בעלי החיים השייכים לעמלק!

וב"מנחת חינוך" כתב: "ממעשה דשאל אין ראי', דהקב"ה צוה לו אז על ידי שמואל, אבל להיות מצוה לדורות לא שמענו". והיינו, שהיתה אז הוראת שעה בלבד. וכן עולה מדברי רש"י על אתר (בס' שמואל), שפירש "שהיו בעלי כשפים ומשנין עצמן ודומין לבהמה" - ומבואר מדבריו, שאין מצוה עצמית בהריגת בעלי החיים של עמלק, ומה שנצטווה אז הי' רק מכיון שהיו האנשים שמזרע עמלק מתחפשים לבעלי חיים.

ג. ברם רש"י בפרשתנו לא ס"ל כן, אלא שאכן יש מצוה לדורות למחות גם את בעלי החיים של עמלק. וז"ל:

"תמחה את זכר עמלק - מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה; שלא יהא שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה, לומר בהמה זו משל עמלק היתה".

והיינו, כי אף שבפירושו על הנ"ך למד רש"י שהציווי להרוג בעלי החיים של עמלק הי' מטעם צדדי, הרי סוף סוף אין זה "פשוטם" של כתובים אלו [ראה פירוש מהר"י קרא שם: "מגמל ועד חמור - לקיים 'תמחה את זכר עמלק' .. ומדרש: שהיו משנין עצמן לדמות בהמה כו"], ולכן בפירושו על התורה - שבו רש"י מדייק עוד יותר שיהי' לפי הפשט דוקא - מפרש שאכן יש בזה מצוה עצמית מכיון שעל ידם נזכר "זכר עמלק".

[ליתר ביאור: פירוש רש"י על התורה מיועד הוא לתלמיד צעיר ביותר שרק התחיל ללמוד מקרא, ולכן מדייק הוא לפרש "פשוטו של מקרא" ממש, כפי המתאים לתלמיד בגיל זה; אמנם פירוש רש"י על הנ"ך מיועד הוא לתלמיד מבוגר יותר (שהרי קודם לומדים כל התורה ורק אחר כך נ"ך) - והוא שייך יותר להבין גם מה שאינו ממש לפי הפשט].

ויש להבין הסברא בזה - מה ההבדל בין בעלי חיים של עמלק, שאותם יש מצוה

תקותי חזקה אשר שורות אלו המעטות - תספיקנה. ובסגנון הכתוב, תן לחכם ויחכם עוד.

(אגרות קודש הכ"ב עמ' שנו ואילך)

תפלות שנשארו למטה

מסופר אודות הבעל שם טוב, שרצה פעם להכנס לבית כנסת מסויים, ונשאר לעמוד בפתח ולא נכנס, וכששאלוהו מדוע אינו נכנס, השיב, שאינו יכול להכנס, כיון שבית הכנסת מלא תפלות... היינו, שהתפלות לא עלו למעלה ונשארו בבית הכנסת, ולכן אין הבעש"ט יכול להכנס לשם. (ראה באר משה (להרה"ק רבי משה אליקים בריעה מקאזניץ) נח ח, ו. ספר השיחות תש"ד עמ' 18).

הכוונה הכללית שמתפלל לפני הקב"ה - היא ענין עיקרי בתפלה, ובלעדי זה אין זו תפלה כלל:

בנוגע לבקשת צרכיו - הרי פשיטא שצריכה להיות הכוונה הכללית שמתפלל לפני הבורא, שהרי בלאו הכי לא חל על זה לשון בקשה כלל; וגם בנוגע להדביקות עם הבורא, שנעשית ע"י נוסח התפלה שתקנו אנשי כנסת הגדולה - גם בזה צריכה להיות הכוונה הכללית הנ"ל, דאל"כ אין זו דביקות כלל.

וזהו שפסק הרמב"ם: "כל תפלה שאינה בכוונה אינה תפלה, ואם התפלל בלא כוונה חוזר ומתפלל בכוונה" (הל' תפלה פ"ד הט"ו), דקאי על הכוונה הכללית הנ"ל (משא"כ הכוונה דפירוש המלות - גם אם לא כיון יצא ידי חובתו, מלבד בברכת אבות).

וכן משמע ממ"ש רבנו הזקן בקו"א (ד"ה להבין מ"ש בשער היחודים) בענין "תפלה שלא בכוונה שמחשב מ"ז", ש"מפני שכוונתו לשמים, לכך יש לה תיקון בקל לחזור ולעלות כשמתפלל בכוונה אפי' תפלה אחת מלוקטת מתפלות כל השנה", ומשמע שאם אין כוונתו לשמים - דהיינו שחסרה גם הכוונה הכללית שמתפלל להקב"ה - אינה יכולה לעלות למעלה. ומכאן משמע לכאורה שרבנו הזקן פוסק כהרמב"ם.

אמנם, משו"ע רבנו הזקן משמע שאינו פוסק כהרמב"ם, שהרי בנוגע לחיוב הכוונה בברכת אבות, פסק רבנו הזקן "ועכשיו אין חוזרין בשביל חסרון כוונה, שאף בחזרה קרוב הוא שלא יכרין, א"כ למה יחזור" (או"ח רסק"א).

ועכצ"ל, דמ"ש בקו"א "מפני שכוונתו לשמים" הרי זה רק בכדי שהתפלה תעלה למעלה, ומצד ההלכה הרי גם בתפלה בלא כוונה יוצא ידי חובתו (כפי שפוסק בשו"ע), אבל אעפ"כ, אין התפלה עולה למעלה, וכיון שתכלית ענין התפלה הוא שהתפלות יעלו למעלה (כהסיפור עם הבעש"ט) - הנה בשביל זה צריכה להיות "כוונתו לשמים".

(עי' תורת מנחם הכ"ט עמ' 47 ואילך)

להשמיד, לבין שאר נכסיו שמותר ליהנות מהם (וכנ"ל ס"א בענין "בית המן נתתי לאסתר")? הרי כשם שעל ה"שור" יאמרו "בהמה זו משל עמלק היתה" – כן יאמרו על הבית "בית זה של עמלק הי"!"

ד. וביאור הענין:

בבעל-חיים אי אפשר לעשות שינוי גמור, שלא יהי ניכר כלל מציאותו הקודמת, או שינוי שאינו חוזר לברייתו; ובפרט שאסור לצער בעלי חיים, ואם כן אי אפשר לעשות בו שינוי המצער.

ומעתה מובן, שגם כאשר תצא הבהמה לרשות בעלים חדשים, הרי מאחר שאין שייך בה שינוי גמור נשאר עלי' רושם של בעלי' הראשונים, ובטבע האדם להיזכר על ידה שם של הבעלים הקודמים.

ובנדרו"ד – כאשר לוקחים בהמת עמלק ומעבירים אותה לרשות ישראל, הרי מכיון שאי אפשר לשנותה שינוי גמור מצורה הקודם, ימשיכו לומר עלי' "זו משל עמלק היתה", ובכך נשאר "זכר עמלק".

אולם נכסים אחרים, שאפשר לשנותם שינוי גמור באופן שישתכח מהם שם הבעלים הראשונים – אין הכרח למחותם, כי:

ראשית כל, אפשר למחות את "זכר עמלק" שבהם על ידי שיעשו בהם שינוי באופן שלא יזכירו נכסים אלו שם עמלק.

ותירה מזו י"ל, שבנכסים אחרים, שאין בהם רוח חיים – אין בטבע האדם לומר עליהם אחר כך "זו של פלוני היתה", כי אין מציאותם קיימת עד כדי כך שיקרא עליהם שם הבעלים הראשונים לעולם, בהיותם דברים המתחלפים ומשתנים כל הזמן.

כלומר: אף אם לא עשו בהם בפועל שינוי, הרי מכיון שיש אפשרות לשנותם, לכן אין בטבע האדם להיזכר על ידי החפץ מבעליו הראשונים.

ולמעשה מהכלל שמצינו בהלכה אשר "כל העומד .. כזרוק דמיי" (פסחים יג, ב); "כשרוף דמיי" (מנחות קב, ב), ועד"ז בכמה ענינים. אף דב"כל העומד" מדובר במקום אשר בודאי תיעשה בדבר פעולת ה"זריקה" או ה"שריפה" וכיו"ב, משא"כ בכאן, אשר מדובר בדבר שיכול להשתנות, ואינו וודאי שישתנה. ואכמ"ל.

וזהו שלא נצטוו למחות כל נכסי עמלק, כי דוקא בעלי חיים הם המזכירים את עמלק לעולם ולכן בהכרח למחותם ולאבדם לגמרי, משא"כ בנכסים אחרים. ודו"ק.

ה. ועדיין יש קושי בכללות הענין, והוא – כיצד אפשר לומר שיש קפידא למחות כל דבר המזכיר את עמלק, ולכן יש מצוה אפילו בהשמדת בעלי החיים ששמו של עמלק נקרא עליהם, בשעה שהתורה גופא "מזכירה" את זכר עמלק על ידי שהכניסה את שמו ופעולותיו בתורה הנצחית ואף נצטווינו "זכור את אשר עשה לך עמלק"!

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

הנסייון מגביה!

כשעומדים בנסייון מצליחים יותר מהרגיל

במענה על מכתבו . . בו כותב אודות הקישויים בלימודו.

והנה אל יפול ח"ו ברוחו מזה, כי כל אחד ואחד נצטוו בלימוד תורתנו תורת חיים ולקיים כל מצותי, ולכל אחד ואחד מישראל ניתנו הכחות למלאות זה, והקישויים שפוגשים בלימוד או בקיום המצות הרי הוא כמה שכתוב כי מנסה ה' אלקיכם אתכם לדעת הישכם אוהבים את ה' אלקיכם, וכשעומדים בנסייון מצליחים באופן יותר מהרגיל, וכבר ידוע פסק חז"ל יגעת ומצאת, והוספתו בלימוד התורה ובקיום המצות יוסיף גם כן בכריאות אמו שתליט"א אותה מזכיר במכתבו.

ובקשר עם יום הולדתו, שכותב אודותו. הנה יהי רצון שיזכה לשנת הצלחה בכל הענינים דלעיל ובפרט לתלמוד תורה ביראת שמים.

(אגרות קודש חכ"א עמ' שכה)

הדרך להקל הנסייונות והבלבולים שבדרך החיים

...לשאלתו איזוהי הדרך להקל הנסייונות והבלבולים שבדרך החיים של בני ישראל בעולמנו זה, חיים ע"פ תורתנו תורת חיים ובקיום מצותי עליהן נאמר וחי בהם.

ידועים בזה דברי רבנו הזקן בעל התניא והשו"ע, אשר מזה גופא צריך להתעורר בתוספת אומץ לחיות חיים על פי הוראת אלקים חיים, מבלי להביט על נסיון קושי וסבל, והוא בהתבוננו – אשר בודאי אין הקב"ה בא בטרונאי עם בריותיו, ואינו מבקש אלא לפי כחן, ובאם נתוסף בנסייון בודאי ובודאי שמקודם לזה הוסיפו בכחות פנימיים של העומד בנסייון, אלא שכמו בנצחון בדברים גשמיים, אם האחד הוא בכבודות, מטיל ספק בכחות שלו ובנפילת רוח, עלול שינצחוהו ויפול גם אם הוא גבור יותר מהמנגד שלו, שלכן הרי הודגש בכ"מ על ההכרח לעבוד את האלקים מתוך שמחה וטוב לבב ובטחון חזק בנצחון הטוב והקדוש. ולא תמיד הוא הזמן לעשיית חשבון קר ויבש [ובפרט חשבון ע"פ הוראת נפש הבהמית].

ובהכירי את אביו שי' מקודם לכן מתוך מכתבים ועתה גם נפגשנו פנים אל פנים,

נראה מנחת חינוך מצוה תרג: "ואפשר אף בביאת משיחנו שיכרת עמלק מכל וכל .. מכל מקום הזכירה יהי' תמיד מצות עשה" (וצ"ע שכותב זה בדרך אפשר, והרי לכאורה הוא דבר וודאי - עיין סהמ"צ להרמב"ם מ"ע קפז).

ועל כרחך צריך לחלק בין זכירת עמלק לשם זכירה - שהיא אפורה, לבין זכירת עמלק לשם מחייתו - שהיא מצוה.

כלומר: כשאדם משאיר חי אדם מזרע עמלק או בעל חיים שנקרא שם עמלק עליו - יש בזה איסור כי משאיר "זכר" חיובי לעמלק; אולם כשהתורה כותבת "זכר עמלק" - יש בזה מצוה, כי כל מטרת הזכירה היא להדגיש שצ"ל. ומודגש במנהג ישראל שכותבים מלכתחילה שמו של עמלק על עצים ואבנים (ראה בית יוסף אורח חיים סי' תרצ) - כי כתיבה זו היא על מנת למהוק שמו לאחר מכן.

ויש להאריך בזה, ואכ"מ.

קידושין של ישראל (כנ"ל), אלא גם כדי לבאר ולהודיע שם נישואין (גם עתה לאחר מ"ת), שהוא עיקר ענין האישות, וכנ"ל דמדבריו גופא נתבאר לנו דין נישואין שלאחר מ"ת - שהוא כמו נישואין שלפני מ"ת. הרי שלא השמיט כלל ביאור שם נישואין, ובזה התחיל כל הלי' אישות.

ושוב מובן היטב החילוק בין ל' הרמב"ם באישות לל' בגירושין (כי הקדמתו כאן אין להצדיקה רק משום הדגשת הגדר דקידושין שנתחדש במ"ת, דא"כ מאי שנא מגירושין שלא הקדים גדר הגירושין דלפני מ"ת, אף שגם בגירושין שאני גדרן בישראל מבב"נ, מתמת שגדרן אינו שוה באישות, וגם גירושין דילהו הוא ע"י ביטול ה"אישות" דילהו ושילוחה מביתו בפועל), כיון שהקדמתו כאן מבארת גם דין נישואין דישראל

ואנ"פ שיש נפק"מ בין נישואין דקודם מ"ת ונישואין לאחר מ"ת, דקודם מ"ת צ"ל חיי אישות ממש, "בועלה כו", ואילו בישראל לאחר מ"ת מספיק ייחוד בלבד להשוותה נשואה (כמ"ש הרמב"ם בפ"י) - הרי נוסף לזה שגם ענין היחוד לשם אישות הוא גופא כמו מעשה אישות (עיין היטב במש"כ בהל' גירושין פ"י הי"ח, ובמ"מ להל' אישות פ"ג ה"ה), הרי כבר כתב הרמב"ם (בפ"י שם) שיחוד זה צ"ל ראוי לבעילה דוקא (ולא נדה), ולדברינו מחוור היטב טעמו, כי זהו כל גדר ענין הנישואין, חיי איש ואשה, ולהכי צ"ל יחוד הראוי לחיי אישות].

משנה כאן נפקותא זו. אבל לכאורה אין זה טעם להביא ענין זה בריש ה' אישות, דמיירי בדין אישות דישאל, וטפי הי' לו להביאו בה' מלכים דמיירי בדיני בני נח. וכמעשהו לענין גירושין, שבריש ה' גירושין ביאר רק דין גירושין דישאל, ורק בה' מלכים פ"ט מבאר דין גירושין דב"ג. ועל כרחק דבנדוד' יש נפק"מ גם לישראל].

והנראה בזה בהקדם עוד דיוק בדבר, דצע"ק הא דבריש ה' אישות ביאר הרמב"ם רק ענין הקידושין ואילו דין נישואין לא הזכיר עד ריש פרק י', ולכאורה הו"ל לבאר שם "נישואין" תיכף בריש ה' אישות, ביחד עם ביאור שם קידושין ואירוסין, שהרי "נישואין" הוא דין בתורה הנוגע לכמה הלכות דשאני ארוסה מנשואה. ואדרבה, קידושין הלא הם תחילת מצות הנישואין, ובאירוסין בלא נישואין ודאי לא השלים המצוה עדיין (כמובא בכס"מ כאן מתשובת ר"א בן הרמב"ם), ותמוה ביותר שלא ביאר ענין הנישואין תיכף בריש ה' אישות.

וי"ף דהקושיות מיושבות זו בחברתה. כי מתוך הקדמת הרמב"ם גבי קודם מ"ת מתבאר כבר כאן ענין הנישואין לשיטתו. ובהקדים דהנה מהקדמה זו עולה חידוש הגדר שבקידושין שלאחר מ"ת, והוא דבדבריו כאן ר"ל שמדובר בגדר ליקוחין שלא הי' שייך קודם למ"ת, כי אין פירוש גדר "אשת איש" שע"י הקידושין שהאשה קנוי' לבעל כחפץ הנקנה לאדם, אלא היינו שאשה זו ואיש זה הם כמו מציאות אחת שנעשית ע"י זוג, ובאמת לולא ציווי התורה שהאדם "יקנה אותה תחלה" אין

מקום לליקוחין שבכחם לפעול שיחול על האשה שם "אשת איש" כל זמן שאינה "אשתו" במובן הפשוט, ש"לא נבעלה ו(אפילו) לא נכנסה לבית בעלה" [וזהו שהדגיש דקודם מ"ת הדרך היחידה ליצור גדר אישות היתה רק ע"י שחיים יחד כבעל ואשה], ורק ציווי התורה יצר מציאות של "ליקוחין" העושין את האשה לאשת איש [ונפק"מ בב"ג, שאם קנה אשה בא' מדרכי הקנינים לשם אירוסין כו' - לא פעל כלום ועדיין היא פנוי', וכמבואר להדיא בה' מלכים פ"ט]. וכבר הארכנו בגדר זה במקום אחר (לקו"ש ח"ל ע' 243 ואילך). ומעתה יש לבאר דס"ל להרמב"ם שעיקר חידוש התורה בענין אישות דישאל הוא רק בגדר קידושין, שכל גדר ליקוחין אלו נתחדש ע"י ציווי התורה, אבל בענין הנישואין לא נשתנה מהות וגדר האישות מכפי שהי' קודם מ"ת. דענין הנישואין עצמם הוא המציאות דחיי אישות, בלשון הרמב"ם "מכניסה לתוך ביתו כו' ותהי' לו לאשה", ובזה אין שינוי (עיקרי) בין קודם מ"ת ללאחר מ"ת.

וזהו שדייק הרמב"ם בלשונו "כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש **אישא** אשה יקנה אותה תחלה כו' ואח"כ תהי' לו לאשה", והולך ומפרט ענין "ליקוחין" אלו, והיינו ד"לישא אשה" הוא דבר שפירושו גלוי וידוע לנו ולא בזה הוא חידוש התורה, רק חידוש התורה הוא דהרוצה לעשות מעשה זה ד"לישא אשה" יקדים לעשות "ליקוחין" שחידשה תורה. וזה גופא הטעם שהקדים הרמב"ם ע"ד סדר ענין האישות "קודם מ"ת", דבזה לא רק הקדים לבאר שיש חידוש בגדר

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

שילוח הקן וכיבוד אב

שלח תשלח את האם נו' למען ייטב לך והארבת ימים

(כב, ז)

שינוי בסוף מס' חולין: "לא יטול אדם אם על בניס אפילו לטהר את המצורע. ומה אם מצוה קלה שהיא כאיסר אמרה תורה למען ייטב לך והארבת ימים קל וחומר על מצות חמורות שבתורה".

ולכאורה תמוה, הרי אם לומדים ק"ו משילוח הקן, שהיא "מצוה קלה", על "מצות חמורות", מדוע מפרש הכתוב גבי מצות כיבוד אב "למען יאריכון ימך", הרי מצוה זו היא מ"מצות חמורות" (ירושלמי פאה פ"א ה"א), ולומדים שכרה במכ"ש משילוח הקן?

ויש לומר שתירצה המשנה קושיא זו במה שהקדימה לפני ק"ו זה הדין דשילוח הקן בטהרת המצורע:

הדין ש"לא יטול . . . אם על בניס אפילו לטהר את המצורע" מלמדנו שאין מצות שילוח הקן מצד טובת האם. כי אם כך, הי' טהרת המצורע דוחה שילוח הקן, שהרי טהרת המצורע מביא שלום בין איש לאשתו (ראה חולין קמא, א), ופשוט שהבאת שלום בין בני אדם צריך לדחות טובת עוף! ומוזה שהדין אינו כן מוכח שמצות שילוח הקן היא מצוה שבין אדם למקום, שגורה תורה לשלח את האם, ולא שנוגע כאן טובת האם.

והנה, בפירוש המשנה (ריש פאה) "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה, כיבוד אב ואם וכו'" איתא בגמ' (קידושין מ, א) שהטעם שבמצוות אלו אוכלים פירות גם בעולם הזה הוא מטעם שמצוות אלו הן מצוות שבין אדם לחבירו שנהנים מהן גם בעולם הזה, ולכן גם שכר פירות מצוות אלו הוא בעוה"ז.

והשתא, מכיון שמוכח לן שאין שילוח הקן מצד טובת האם - הנאה בעולם הזה, אלא מצוה שבין אדם למקום, הרי לפי זה אינה בכלל אכילת פירות בעולם הזה, ועל כרחונו לפרש "למען ייטב לך והארבת ימים" שהכוונה לעולם הבא. וא"כ, כבר אין ללמוד ק"ו מזה לכיבוד אב, שהיא ממצוות שבין אדם לחבירו שעליהן יש קבלת שכר פירות גם

בעוה"ז, ו"למען יאריכון ימך" פירושו אריכות ימים בעולם הזה. וק"ל.

(יבויין בארובה לקטפי שיחות חיים עמ' 199 ואילך)

רוב ומיעוט במקרה בלתי רגיל

כי יקרא קן ציפור לפניך נו' שלח תשלח את האם נו' למען ייטב לך והארבת ימים

כי יקרא - פרט למזומן (כב, ו-ז, רש"י)

איתא בסיום מס' חולין "תניא דבי ר' יעקב אומר . . . הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גזולות ועלה ושלח את האם ולקח את הבנים ובחזרתו נפל ומת היכן אריכות ימיו של זה והיכן טובתו של זה אלא למען יאריכון ימך בעולם שכולו ארוך ולמען ייטב לך לעולם שכולו טוב. ודלמא לא הוה הכי, ר' יעקב מעשה חזא . . . אלא שכר מצות בהאי עלמא ליכא". והיינו ש"רבי יעקב עובדא חזא באחד שאמר לו אביו עלה לבירה" עם כל הפרטים שבבבביתא (רש"י ד"ה לעולם שם), ומוזה הוכיח ש"שכר מצות בהאי עלמא ליכא".

ולכאורה יש להקשות, מדוע הוצרך ר"י לעובדא זו כדי להוכיח ש"שכר מצות בהאי עלמא ליכא", הרי דבר זה כבר מוכח מזה שיש "צדיק ורע לו" ו"רשע וטוב לו" (ראה ברכות ז, א) ?

ויש לומר הביאור בזה:

"מ"צדיק ורע לו" ו"רשע וטוב לו" אין להוכיח ש"שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" שהרי אפשר לומר שמקרים כאלו הם מיעוט, ובדרך כלל לצדיק "טוב לו" ולרשע "רע לו", ו"זיל בתר רובא" (חולין יא, א).

אך בעובדא זו של שילוח הקן אין לומר כן, שהרי בשילוח הקן נאמר "כי יקרא" - "פרט למזומן", ובענין של מקרה - דבר בלתי רגיל - אין שייך לומר רוב ומיעוט [דאם אין תוקף של מנהג בדבר בלתי רגיל (ראה שד"ח מ"ע מנהג כלל לו) כ"ש שאין שייך לומר בזה רוב ומיעוט]. ובמילא אי אפשר לומר שעובדא שראה מיעוט הוא וזיל בתר רובא, ושפיר יש להוכיח מעובדא זו ש"שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", וק"ל.

(נ"פ לקטפי שיחות חיים עמ' 199 ח"ב 15)

הידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

שיטת הרמב"ם בדין נישואין לאחר מ"ת

יפלפל בלשון הרמב"ם ריש הל' אישות שראה להזכיר הא דלא הי' גדר קידושין לפני מ"ת / יסיק דבדבריו שם נטע יסוד לשיטתו לדינא בגדר נישואין וכניסה לחופה

לישא אשה יקנה אותה תחלה בפני עדים ואח"כ תהי' לו לאשה שנאמר (פרשתנו כב, יג) כי יקח איש אשה ובא אליה, וממשך לאח"ז בביאור דין קידושין ו"ליקוחין" אלו שציוותה תורה. ולכאורה צ"ע טובא, אמאי הקדים הרמב"ם כאן תיאור גדר האישות שקודם מ"ת, ולא התחיל בדין אישות שלאחר מ"ת: "אם ירצה האיש לישא אשה צריך לקנות אותה תחלה כו' ואח"כ תהי' לו לאשה כו'". ומאי נפק"מ להלכתא אחר מ"ת.

[ובפשטות נראה דנפק"מ לדין אשת איש בכך נח שלא ניתנה לו תורה (וחייב בא"א מדין ז' מצוות דילהו), דביחוד בעלמא הויא אשתו, וכמו שהביא המגיד

בגדר כניסה לחופה, שעל ידי הכניסה בה נעשית נשואה (ולא מקודשת בלבד), מצינו כמה שיטות, אם היינו שמתייחד עמה דוקא או שרק מביאה לביתו או שדי אף במה שפורסין סודר על ראשה כו', וכמבואר כ"ז בשו"ע אה"ע ר"ס נה וברמ"א שם. והנה, הרמב"ם פסק בריש פ"י מהל' אישות שכניסה לחופה היינו יחוד דוקא, "שיביא אותה לתוך ביתו ויתיחד עמה ויפרישנה לו". ונראה לבאר יסודו בזה ע"פ העיון בדבריו ריש הל' אישות, וז"ל: "קודם מתן תורה הי' אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא לישא אותה מכניסה לתוך ביתו ובועלה בינו לבין עצמו ותהי' לו לאשה. כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

הדרך להינצל מקרירותו של עמלק

"רוח שטות" המסיתה את האדם שאינו נפרד מאלקות בחטאו / קליפת עמלק - לקרר את האדם מהרגש הקדושה / "לרגוז על נפש הבהמית"

כאשר יצאו ישראל ממצרים ונסעו לארץ ישראל, יראו מהם כל האומות כ"אמבטי רותחת שאין כל ברי' יכולה לירד בתוכה". אלא שאז בא עמלק והעז להילחם בישראל, ואף שנכווה מגחלתן של ישראל, מכל מקום מיעט פחדם של האומות, כאותו בן בלייעל שקפץ לאמבטי ש"אף על פי שנכווה - הקרה אותה בפני אחרים" (פרשתנו כה, יז ואילך. ובפרש"י).

ומחמת חומרת מעשה עמלק ציוותה תורה שני ציוויים (ראה ספר המצוות להרמב"ם עשין קפח-קפט):

(א) "להכרית זרע עמלק", והוא נלמד מהאמור "תמחה את זכר עמלק" (שמות יז, יד).
(ב) "לזכור את אשר עשה לנו עמלק", שנאמר "זכור את אשר עשה לך עמלק" (פרשתנו שם).

ויש לעיין במשמעות הציווי "זכור את אשר עשה לך עמלק", דתינח מה שצוותה תורה להעניש את עמלק ולמחותו מן העולם מחמת חוצפתו וחטאו הגדול, אך מדוע ראתה תורה לצוות שזכור את מעשה עמלק, שציווי זה אינו הכנה למחיית עמלק אלא עומד כציווי בפני עצמו (שהרי נמנה כציווי נפרד): שזכור את מעשה עמלק הרע, ולכאורה איזו תועלת תבוא לאדם מזכירת מלחמת עמלק?

ומביאור מהות קליפת עמלק ופעולתה בנפש האדם רח"ל, יובן היטב אשר זכירת מעשה עמלק היא עניין עיקרי במלחמה עמו, ומזכירת מעשה עמלק יוכל האדם לבוא

דעתו לגרשה – בגירוש ישראל

כי יקח איש אשה גוי וה' אם לא תמצא חן בעיניו גוי וכתב לה ספר כריתות (כד, א)

נישואי איש ואשה בגשמיות רומזים על נישואי האיש והאשה הרוחניים, האיש זה הקב"ה והאשה היא כנסת ישראל.

והנה, הדין הוא ש"אסור לאדם לישא אשה ודעתו לגרשה" (רמב"ם הל' איסור"ב פכ"א הכ"ח). ועפ"ז צריך ביאור, הרי ידוע, שכללות ענין הגלות הוא בדוגמת ענין הגירושין, וכדאיתא בגמרא "תשובה נצחת השיבה כנסת ישראל כו' אשה שגרשה בעלה" (סנהדרין קה, א); ומכיון שהקב"ה ידע שיהי' ענין הגלות הרי נמצא שיש ב"נישואין" אלו, כביכול, משום "לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה"?

ויש לומר הביאור הזה:

בגמ' שם ממשיך שהקב"ה משיב לכנסת ישראל "אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתני", ושבתאמת לא הי' גירושין ("ספר כריתות"). וא"כ, הפירוש בזה ש"השיבה כנסת ישראל כו' אשה שגרשה בעלה כו'", הוא שמצד כנסת ישראל הרי הגלות היא ענין של גירושין, כי בזמן הגלות אין ישראל פורגשים קירובו של הקב"ה אליהם, ולכן טוענים שזהו מצב של "אשה שגרשה בעלה". אבל האמת היא, שגם בזמן הגלות לא נפסקו ח"ו הנישואין בין הקב"ה וכנס"י.

ואדרבה, כל הכוונה של ההסתר פנים דומן הגלות היא רק כדי שיהי' "ובקשתם משם את ה"א ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך" (ואתחנן ד, כט), שעי"ז יתגלה קשר ו"דבק" עמוק יותר, שגם בהיות בני"י נפוצים בעמים, הם אשתו של הקב"ה ודבוקים עמו.

(נ"פ לקושי שיהות הליד עמ' 143 ואילך)

עבודת ה' ב"כרם" וב"קמה"

כי תבוא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך גוי. כי תבוא בקמת רעך וקטפת מלילות בידך

(כג, כה-כו)

לכאורה תמוה, הרי אכילת הפועל ב"כרם רעך" יש בה חידוש יותר גדול מקטיפת מלילות בקמה, וא"כ הו"ל להקדים הדין ד"כי תבא בקמת רעך", ורק אח"כ להוסיף החידוש ד"כי תבא בכרם רעך". ולמה מקדים הדין דאכילת הפועל בכרם, שממנו יכולים ללמוד בכ"ש וק"ו לענין אכילה בקמה?

ויש לבאר זה בדרך החסידות:

עבודת ה"פועל" היא עבודתם של ישראל בקיום התומ"צ, ושכר מצוות הוא ה"תשלום" שהקב"ה משלם לישראל עבור פעולתם ועבודתם. ואכילת פועל בעת מלאכתו הוא מה ש"אוכלים" בני ישראל בעת עבודתם בקיום התורה והמצוות, וכלשון המשנה "שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז" (פאה רפ"א).

ובעבודה זו, ישנה עבודת ה"קמה" ועבודת ה"כרם". ה"קמה", שהיא תבואת השדה, המצמיחה דברים המוכרחים לקיום האדם, רומז על מי שמקיים את המצוות רק באופן המוכרח על פי שורת הדין. אך ה"כרם", שמצמיח פירות, המוסיפים בתענוג האדם, רומז על עבודת ה' שמתוך תענוג, ועל מי שאינו צריך לכפות את עצמו לקיים התומ"צ, אלא יש לו בזה חיות ותענוג, וקיומו ועשייתו הם באופן שהידור מצוה ולפנים משורת הדין.

וזהו מה שהתחיל הכתוב בדין אכילת פועל בכרם רעהו, כי אדרבה, אכילת הפועל ב"כרם" היא מילתא דפשיטא יותר, שהרי, כאשר איש ישראל עובד את ה' באופן של "כרם", מתוך תענוג, אזי ודאי שהקב"ה ישפיע לו כל הטובות, ויתן לו באופן ש"אכלת ענבים כנפשך שבעך". והחידוש הוא להיפך, שגם "כי תבא בקמת רעך" – שעובד את ה' רק בעבודה המוכרחת על פי שורת הדין, גם אז "קטפת מלילות בידך", שגם באופן כזה משפיע הקב"ה כל הטובות המסייעות לעבודת ה'.

(נ"פ לקושי שיהות הליד עמ' 132 ואילך)

לקראת שבת

יא

גם למחיתו, ולגאולת נפשו מקליפה חמורה זו.

"רוח שטות" המסיתה את האדם שאינו נפרד מאלקות בחטאו

האומות שנצטוו ישראל ללחום בהם רומזים על מידות רעות ותאוות שונות שבאדם ר"ל, ובכללות ישנם ז' אומות הכנעני והחתי וכו', שהם הם שבע מידות רעות שבלב האדם המביאות אותו לידי חטא. אך קליפת עמלק היא גרועה יותר מכל ז' מידות אלו ועל כן דווקא בה ציוותה תורה לזכרה ולהשמידה וכפי שיתבאר לקמן.

והנה, המידות הרעות שבנפש האדם אינן יכולות לפעול פעולתן הרעה כאשר מאיר על האדם גילוי אורו ית', כי כאשר מרגיש האדם את קרבת הבורא ית"ש, הרי הוא מואס בכל דבר עבירה שעלול להרחיקו ח"ו מאתו. וכמאמר רבינו הזקן ("היום יום" כה תמוז) "יהודי אינו רוצה ואינו יכול להיות נפרד מאלקות".

וכאשר חוטא האדם אין זאת אלא שנכנסה בו רוח שטות (סוטה ג, א), שמשום כך נוטה הוא מטבע נפשו של יהודי החפץ להידבק במקורו. ורוח שטות זו מסיתה את האדם בדרכים שונות: יש והיצר מסית את האדם שאין עבירה זו מרחקתו מהשי"ת, כי "נכנס בו רוח שטות, ונדמה לו שבעבירה זו עודנו ביהדותו, ואין נשמתו מובדלת מאלוקי ישראל" (תניא פ"ד). ופעמים פעולת היצר היא בדרך אחרת, שמעבירו על דעתו לחשוב שאין איש רואהו בחטאו וכמאמר ר' יוחנן בן זכאי (ברכות כט, ב) "כשאדם עובר עבירה, אומר שלא יראני אדם", והוא בשטותו חושב אשר אין הקב"ה מבחין במעשיו.

ורוח שטות זו גורמת לכך שילך האדם אחרי רצונותיו הרעים הנובעים משבעה סוגי מידות רעות שבלבו, והוא הולך שולל אחר תאוות ורצונות שאינם מתאימים לערכו כלל, אלא שהרוח שטות מעבירתו על דעתו, וכל זה מבלי לשים על ליבו אשר דבר זה מרחקו ומפרידו מהבורא ית"ש רח"ל.

קליפת עמלק – לקרר את האדם מהרגש הקדושה

כל האמור לעיל בדרך פעולת היצר, הוא כאשר אין מאיר על האדם גילוי אורו ית', אך אם עובד האדם עבודתו כדבעי, שבעת התפילה עוסק בהתבוננות ובעבודה פנימית כפי שנתבארה בסה"ק (ראה קונטרס העבודה לאדמו"ר הרשב"ב נ"ע. ועוד), אזי מאיר אור אלוקי על נפשו ואין הרוח שטות שולטת בו כי מרגיש קרבת אלוקים. וכשנפשו מוארת באור השי"ת פועל הדבר גם על המידות הרעות שבלבו שיתבררו ויזדככו וישתנו למידות דקדושה.

והנה, סדר זה שכשמאיר על אדם גילוי אלוקות אין שולטת בו הרוח שטות, הוא רק בנוגע לז' מידות הרעות שבנפש, אשר פעולתן היא בעת העדר גילוי אלוקות בנפש

האדם, ועל כן כאשר נעשה מואר באור הקדושה אינן יכולות להסיתו נגד רצון הבורא. אך מידה אחת רעה ישנה באדם והיא "קליפת עמלק", אשר פעולתה בנפש האדם היא גם בעת שמאיר עליו אור הקדושה. כי מידה זו מעוררת באדם חוצפה כלפי שמיא בלא טעם ודעת, שהאדם "יודע את ריבונו" ומאיר עליו אור הקדושה, ולמרות זאת, הוא "מכווין למרוד בו" רח"ל. וביטוי מידה שפלה זו באדם הוא בעניין ה"קרירות", אשר היא מהותו של עמלק – "אשר קרך בדרך", לקרר ולצנן את האדם מהתלהבות של קדושה.

דיש ומתבונן האדם בגדלות הבורא, ומבחינן בדבר פלא שצריך לגרום לאדם התלהבות בעבודת ה'. אך עמלק תפקידו לבוא ו"לצנן" את ה"אמבטי רותחת", אשר למרות שרואה גילוי גדלות ה', מכל מקום אין סיבה להתפעל מכך, ונימוקו עמו: כלום דבר גדול הוא אצל הבורא לעשות דבר זה?... וטענה זו מקורה בקליפת עמלק, כי טבע האדם להתפעל ממעשה נפלא גם כשגבי העושה אין זה פלא, כיוון שלפי השגותיו של הרוואה הדבר נפלא וגדול.

וגם כאשר מוחלט ומוסכם אשר דבר זה הוא נפלא ומורה על גדלות הבורא, פועל עמלק שמכל מקום לא יגרור הדבר התפעלות בלב האדם, ואם אירע והתפעל האדם מאות ומופת גדול, יתייגע עמלק אשר לכל הפחות לא יביאו הדבר להתעוררות הקשורה על מעשה בפועל בתורה ובמצוות.

וזוהי מהותו של עמלק, שגם כשמאיר גילוי אור הקדושה, מחדיר הוא באדם חוצפה בלא דעת כלל שלא ישית ליבו לכך, ויישאר בקרירותו בלא להתפעל ולהתלהב בעבודתו ית'.

"לרגוז על נפש הבהמית"

והנה, כאשר נלחם האדם בז' מידות הרעות, די לו במה שממשיך על נפשו את אור הקדושה בעבודת התפילה, וממילא ניצול הוא מרוח שטות, ובכוחו להפך את המידות רעות לקדושה. אך קליפת עמלק אין מועיל לה גילוי אור הקדושה, שהלא פעולתה היא גם בעת גילוי אור ה' על האדם, שלא להיות מושפע ומתלהב בענייני קדושה, ועל כן אין לה רפואה ואין לה תיקון אלא שבירה בלבד, שישבר האדם את החוצפה הנובעת מהתנשאות וגאווה שאין לה סיבה.

והדרך בה ישבר האדם את חוצפתו קרירותו וגאוותו, היא על ידי תוכנה הפנימי של מצוות "זכירת מעשה עמלק":

על האדם "לזכור" ולהתבונן בכך שהינו שרוי במעמד ומצב שפל ביותר, שגם בעת גילוי אור הקדושה נשאר בשפלותו וקרירותו, ויכיר בכך שהוא להוט ומושקע בענייני תאוה כאלו שמצד עצמו אין לו שייכות אליהם, אלא שנגוע הוא בקליפת עמלק

שמסיתו לחטוא למרות שמרגיש גילוי אור השי"ת.

וכשמכיר בשפלותו עליו "לשבר" ו"לבטש" עצמו, וכעניין מה שהובא בתניא (פכ"ט) "לרגוז על נפש הבהמית שהיא יצרו הרע בקול רעש ורגוז במחשבתו, לומר לו אתה רע ורשע ומשוקץ ומתועב ומנוול וכו' ככל השמות שקראו לו חכמינו ז"ל באמת", דמכיוון שהתנשאותה של קליפת עמלק היא חוצפה בלא טעם ובלא חשיבות כלל, הדרך לבטלה היא בשבירה וכתיתה ו"בקול רעש ורגוז במחשבתו".

ועל ידי מצוות "זכירת" עמלק – היא ההתבוננות והביטוש, באים גם לידי "מחיית עמלק" – היא שבירת וכתיתת קליפת עמלק, ופועלים שיהי' "השם שלם והכיסא שלם" (ראה רש"י סוף פרשת בשלח), בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

